1.9. Müsâmaha

Sözlük manası "kolaylık göstermek, yumuşak davranmak, hatayı görmezlikten gelmek" anlamındaki müsâmaha kelimesi ahlak terimi olarak insanlara yükümlülükler konusunda kolaylık göstermeyi, hata ve kusurlara karşı anlayışlı olmayı, çeşitli inanç ve düşünceleri özgürce dile getirmeyi ifade eder. Batı'dan gelen "tolerans" kelimesi, olumsuz bir durum karşısında "tahammül etme, taviz verme, felâketlere katlanma, sıkıntı çekme" anlamına gelmektedir. Müsâmaha ise kökündeki "cömertlik ve kerem" manasının da gösterdiği gibi olumlu bir içerik taşımaktadır.[44]

Kur'an-ı Kerîm'de İslam'ın müsâmahakârlığını ifade eden pek çok ayet bulunmaktadır. Bu ayetlerde İslam'a aykırı olmadıkça daima kolaylığın tercih edilmesi istenmekte, Müslümanlar'ın insanlarla kişiliklerinde müsamahayı esas almaları gerekmektedir. **"...Allah sizin için kolaylık diler, zorluk istemez..."[45], "Allah hiç kimseye taşıyabileceğinden daha fazlasını yüklemez..."[46], "...Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez; fakat sizi tertemiz kılmak ve size ihsan ettiği nimetini tamamlamak ister."[47]** şeklindeki ayetler, Allah'ın (c.c) kullarına müsâmahasını göstermesi yanında dolaylı olarak insanları da müsâmahakâr olmaya teşvik etmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de **"Dinde zorlama yoktur ..."[48]** ve **"Eğer rabbin dileseydi yeryüzünde bulunanların hepsi iman ederdi. Sen iman etsinler diye insanlar üzerinde baskı mı kuracaksın?"[49]** mealindeki ayetlerle inanç konusunda bir prensip sunulmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v)'in görevinin tebliğ olduğu, vicdanlar üzerinde baskı kurmak gibi bir görevinin bulunmadığı belirtilerek din ve inanç özgürlüğünde evrensel bir ahlak ve hukuk ilkesi ortaya konulmuştur.[50]

Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyuruyor ki:

"Din kolaylıktır. Dini aşmak isteyen kimse, ona yenik düşer. O hâlde, orta yolu tutunuz. En iyiyi yapmaya çalışınız..."

Buhârî, İman, 29; Nesâî, İman, 28.

AÇIKLAYALIM

"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz."

Buhârî, İlim, 11.

Yukarıdaki hadis-i şerifi örneklerle açıklayınız.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyuruyor ki:

Bu konuda Tirmizi'nin rivayeti şöyledir: "Allah, sizden önce yaşamış olan bir kimseye rahmetiyle muamele etti. Çünkü bu adam satınca kolaylık gösterir, satın alınca kolaylık gösterir, alacağını isteyince (kabalık ve sertlik değil, anlayış ve) kolaylık gösterirdi."

Tirmizi, Büyû, 75.

43. *İbn Hişam, C I, 352.*
44. *Mustafa Çağrıcı, "Müsamaha" md. TDVİA, C 32. s. 71.*
45. *Bakara suresi, 185. ayet.*
46. *Bakara suresi, 286. ayet.*
47. *Mâide suresi, 6. ayet.*
48. *Bakara suresi, 256. ayet.*
49. *Yûnus suresi, 99. ayet.*
50. *Âl-i İmrân suresi, 20. Ayet; Şûrâ suresi, 48. ayet; Gaşiye suresi, 22. ayet.*

ARAŞTIRALIM

Hz. Peygamber (s.a.v), Medine'ye hicret ettikten sonra Medine Sözleşmesi olarak anılan bir anayasa oluşturmuştur. Bu metinde, Müslümanlar'la birlikte Medine'deki Yahudilerin de din ve vicdan hürriyeti gibi temel hakları güvence altına alınmıştır.

Medine Sözleşmesinin hangi ilke ve prensiplerden oluştuğunu araştırınız.

Hz. Peygamber (s.a.v), Müslümanlar'ı, kendi aralarında anlayışlı ve kolaylaştırıcı olmaya teşvik etmiş, müsâmahakâr kişileri Allah'ın (c.c) rahmetiyle müjdelemiş ve bunların müsâmahaları sayesinde cennete gireceklerini bildirmiştir. *"Müsâmaha et ki müsâmaha göresin."*[51] mealindeki hadis-i şerif müsâmahanın insanî ilişkilerde ölçü olarak alınıp uygulanmasını öğütlemektedir. Bazı hadislerde müsâmaha konusu alışveriş, evlilik, ceza gibi alanlarda ele alınıp teşvik edilmiştir. *"Satışında, satın alışında, borcunu ödeyişinde cömert ve kolaylaştırıcı davranan kimseye Allah rahmetini bol kılsın."*[52]

Müsâmaha, insanlar arasında birleştirici ve kaynaştırıcı bir etkiye sahiptir. Kişiyi kibirden uzaklaştıran bir etkisi olmakla birlikte toplumsal barış ve sevgiye katkı sağlamaktadır. İslam dini farklı inanç ve kültür mensuplarına karşı müsâmahalı olmayı bir ilke olarak benimsemiş, Müslüman toplumlar tarafından bunun bir zihniyet şeklinde benimsenip yaşanmasını sağlamıştır.

51. *Müsned, C I, s. 248.*
52. *Buhârî, Büyû, 16.*